

Man. A 4.

Konwengja-

31-

125

SZTAB GŁÓWNY
ODDZIAŁ II

M. 5109 R.
Nr 226-1897/II.S.O.

TEL. WEWN. ....

Warszawa, dn. 4.V. 1939 r.

WOJSKOWE BIURO HISTORYCZNE

w miejscu.
=====

Przesyłam akta z 1920 r., mające wartość historyczną, a do -
tyczące Konwencji Polsko - Rumuńskiej.

Plik załączników.

KIEROWNIK SAMODZIELNEGO REPERATU STUD.OG.

WOJSKOWE BIURO HISTORYCZNE

31 Maj 1939 r.

Przyjacił

Zadanie

Nr sprawy

M.
do roz. zle.

Czerwinka
CZERWENKA
Mjr. dypl.

PILSUDSKI
INSTITUTE
ARCHIVES
New York

126

MEMORJAŁ

w sprawie uzupełnienia konwencji wojskowej polsko-rumuńskiej
z dnia 28.I.1921.roku.

Naczelne władze wojskowe polskie proponują uzupełnienie tekstu umowy wojskowej z dnia 28.I.1921.w zakresie szczegółowych postanowień, zachowując całkowicie podstawowe zasady konwencji.

Konieczność uzupełnień wpływa:

- 1) na skutek reorganizacji armji polskiej i związanych z tem zmian w planach koncentracyjnych, których szczegóły są treścią par.2.umowy oraz szkicu, stanowiącego jej integralną część (§ 3.),
- 2) ze względu na potrzebę ustalenia zgodnie z § 9. umowy pewnych szczegółowych norm przygotowawczych, niezbędnych dla wspólnej obrony.

I. Reorganizacja armji polskiej.

System organizacyjny armji polskiej zostaje zasadniczo zmieniony. W miejsce dotychczasowej czteropukkowej dywizji piechoty zostaje wprowadzona dywizja trzypukkowa, przy równoczesnej zmianie uzbrojenia piechoty, zapewniającej znaczne wzmoczenie siły ogniowej przez wprowadzenie ręcznych k.m. i innych broni pomocniczych piechoty oraz przy polepszeniu stosunku artylerji do piechoty przez po zostawienie w zmniejszonej trzypukkowej dywizji artylerji dywizyjnej w dotychczasowej sile.

~~(Zapewnienie siły ognia i obronności jest gwarantowane przez utworzenie dowództw korpusów.)~~

Wzmoczenie zdolności manewrowej wojsk i siły ognia, uzyskane przez nową organizację, jest konieczne dla zapewnienia obrony wszystkich granic państwa, które w obecnej sytuacji mogłyby być zagrożone.

Dożąc do lojalnego przestrzegania warunków umowy wojskowej z dnia 28.stycznia b.r.władze wojskowe polskie pragną w myśl § 2.tej umowy ustalić ilość dywizji nowego typu, które Polacy skoncentrowałyby na granicy wschodniej

w wypadku, przewidzianym umową.

Przy obliczaniu równoważnika proponuje się przyjęcie siły ogniowej jako podstawy obliczeń.

Wobec związanej równocześnie zdolności manewrowej i sprawności bojowej ^{ośrodków wysiłku technicznego} jednostek ustalić w ten sposób można istotny równoważnik.

Po ustaleniu równoważnika ilościowego i rozpatrzeniu przytoczonych w następnym punkcie kwestji operacyjnych, odnoszących się do przygotowania obrony, możliwem będzie sporządzenie szkicu, określającego koncentrację wojsk polskich na granicy wchodniej w ich nowej formie organizacyjnej.

II. Przygotowanie obrony.

Charakter polityki Rosji i Ukrainy Sowieckiej, z których nieprzyjaznem stanowiskiem wobec Rumunji i Polski należy się liczyć zmasza do wzięcia pod uwagę możliwości naglego najazdu z ich strony, bez liczenia się z międzynarodowymi normami postępowania. Rząd sowiecki, nie liczący się z temi normami i całością polityki europejskiej, podlega nieobliczalnym wpływom wewnętrznym. W konsekwencji tego obrona granic od strony republik sowieckich wymaga szczególnej czujności i odpowiednich przygotowań już w czasie pokoju.

Wprawdzie Rosja Sowiecka pod względem transportowym, administracyjnym i technicznym stoi znacznie niżej od Polski i Rumunji, to jednak ściśle obronny charakter umowy polsko-rumuńskiej i pokojowe tendencje polityki obydwóch państw zaprzyjaźnionych nie pozwalają na wykorzystanie tej przewagi i krępują inicjatywę wojskową.

Wobec nieobliczalności Rosji Sowieckiej, która jak doświadczenia wykazały ważyć się może na swanturnicze przedsięwzięcia, względ ten nabiera szczególnej wagi.

Całość zagadnienia przygotowania obrony granic roztrzyga każde z zaprzyjaźnionych państw dla siebie.

Jednakże przy ocenie sytuacji geograficznej i strategicznej stwierdzić można istnienie terenu, którego zabezpieczenie wymaga bardziej szczególnego porozumienia między

dzy państwami zaprzyjaźnionymi i przedsięwzięcia pewnych przygotowań w czasie pokoju przez uzupełnienie umowy wojskowej w tej mierze.

Terenem tym jest styk między obszarami obydwu państw-terytorjum pograniczne Galicji Wschodniej i Bukowiny.

Ze względów operacyjnych styk odcinków dwu jednostek na froncie jest punktem, wywołującym szczególnego zabezpieczenia z powodu narażenia na prawdopodobny atak nieprzyjacielski.

Doświadczenia wojny 1920, wykazały, że armja sowiecka stale usiłowała wykorzystać tę okoliczność. Tem większej uwagi wymaga przygotowanie obrony styku dwu armji, działających pod odrębnymi dowództwami. O ile skoordynowanie akcji nie jest odpowiednio przygotowane zachodzi możliwość nieporozumień w kwestji odpowiedzialności, które mogą być z łatwością wykorzystane przez nieprzyjaciela.

W omawianym wypadku niezbędne jest wzięcie pod uwagę położenia, ukształtowania i politycznej sytuacji pogranicza

Wązki pas kraju o trudnych komunikacjach stanowi jedyne połączenie między zaprzyjaźnionymi państwami. Jedyne połączenie kolejowe znajduje się w niewielkiej odległości od granicy, mogącej podlegać zagrożeniu. Płytkość terenu uniemożliwia rozwinięcie poważniejszych sił do obrony lub kontroli akcji w razie utraty części terenu.

Ludność ruska, zamieszkująca pogranicze, Bukowinę i Galicję Wschodnią jest elementem niepewnym, podatnym dla wrogiej agitacji.

Wobec znanych metod działania sowiektów należy oczekiwać silnej i umiejstnnej akcji agitacyjnej, zwłaszcza ze strony Ukrainy sowieckiej, której tendencje do opanowania wszystkich krajów, posiadających znaczny procent ludności ruskiej, a więc w pierwszej linii Bukowiny i Galicji Wschodniej, zdają się nie przedstawiać wątpliwości.

Sytuację pogarsza fakt, że wywrotowa agitacja ruska, jak wykazały liczne doświadczenia, ma swoje ogniska na Rusi Przykarpackiej, należącej do republiki Czecho-słowackiej, skąd przenika do krajów ościennych.

4

Wobec powyższych względów za niezbędne uważać należy szczegółowe przygotowanie obronnego współdziałania państw zaprzyjaźnionych na pewnym określonym odcinku pogranicznym które automatycznie weszłoby w życie od pierwszego dnia mobilizacji, przewidzianej umową, zanim jeszcze zostaną ustalone przez obydwu Naczelne Dowództwa formy i zakres dalszego współdziałania obydwu armii.

Zarządzenia w tej mierze usunęłyby opóźnienie akcji obronnej i jego konsekwencje.

Ponieważ tekst umowy, ani szkic koncentracji sprawy tej nie uwzględniają w dostatecznej mierze, proponuje się, zgodnie z § 9. umowy uzupełnienie tych postanowień.

Konkretnie proponowane uzupełnienia streszczają się ogólnie w następujących kwestiach:

- 1) zapewnienie w chwili mobilizacji natychmiastowej łączności przez oficerów łącznikowych i środki techniczne między sąsiednim, najbliższym dowództwem wyższem i dowództwem pułku z obydwu stron, określeniem miejsca i czasu,
- 2) zapewnienie komunikacji wzajemnej kolejowej, pocztowej i telegraficznej między organami wojskowymi i współdziałania w ochronie przed agitacją wroga,
- 3) określenie norm odnośnie do przekraczania granicy w rejonie pogranicza przez osoby wojskowe w celach służbowych,
- 4) dostosowanie części przewidzianego umową planu koncentracji do przytoczonych powyżej potrzeb obronnych terenu pogranicznego.

~~Szczegółowe wyjaśnienia odnośnie do pierwszej części niniejszego memoriału i szczegółowe propozycje we wspomnianych w części drugiej sprawach, zostaną przedstawione przez delegata Polakiego Sztabu Generalnego.~~

OBLICZENIE RÓWNOWAŻNIKA.

dla 14 dyw.p.4-pułkowych w dywizjach 3-pułkowych nowego typu.

<u>14 dyw.p. (a 4 p.p.)</u>	<u>17 dyw.p. (a 3 p.p.)</u>
168 baonów p.	153 baony p.
126 baterji pol.	153. bat. pol.
42 " ciężk.	51 " ciężk.
---	5542 r.k.m.
224 komp.c.k.m.	204 komp.c.k.m.
14 dyonów strz.kon.	17 dyonów strz.kon.

RÓŻNICA.

Ubywa: *Pebes:*

- 15 baonów
- 20 komp.c.k.m. (120 c.k.m.)

Przybywa: *gatus:*

- + 27 bat.pol.=108 dział
- + 9 " ciężk.=36 dział
- + 5542 r.k.m. i broń pomocnicza piechoty
- + 3 dyony strz. konnych.

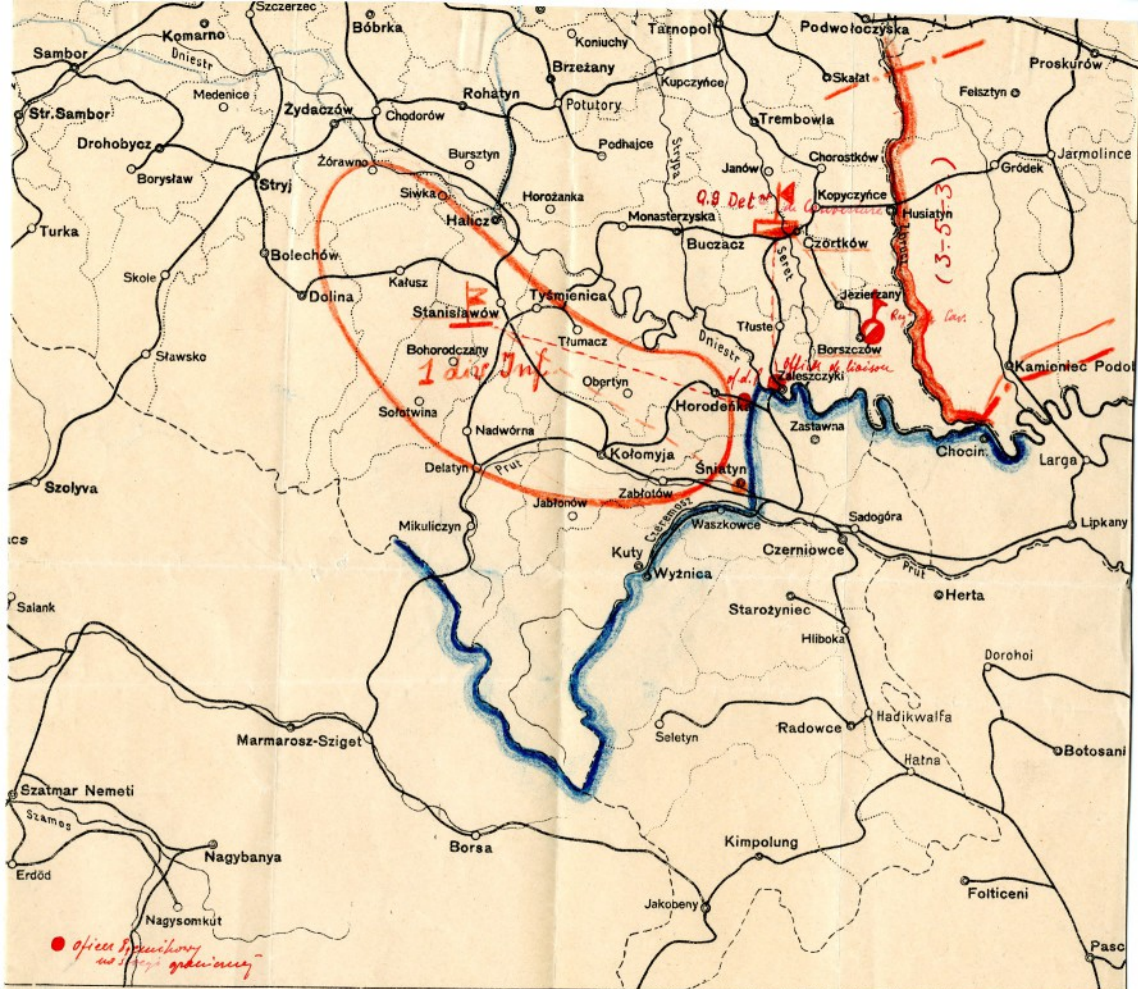
Za jeden ubywający baon i 8c.k.m. przybywa:

ca 10 dział (7 dział.pol.+
2.5 ciężkich.)

360 r.k.m.

Poza tem ogólnie przybywa:

- ~~5-6 d-tw. korpusów~~
- ~~3 d-twa dywizji~~
- 3 baony saperów.

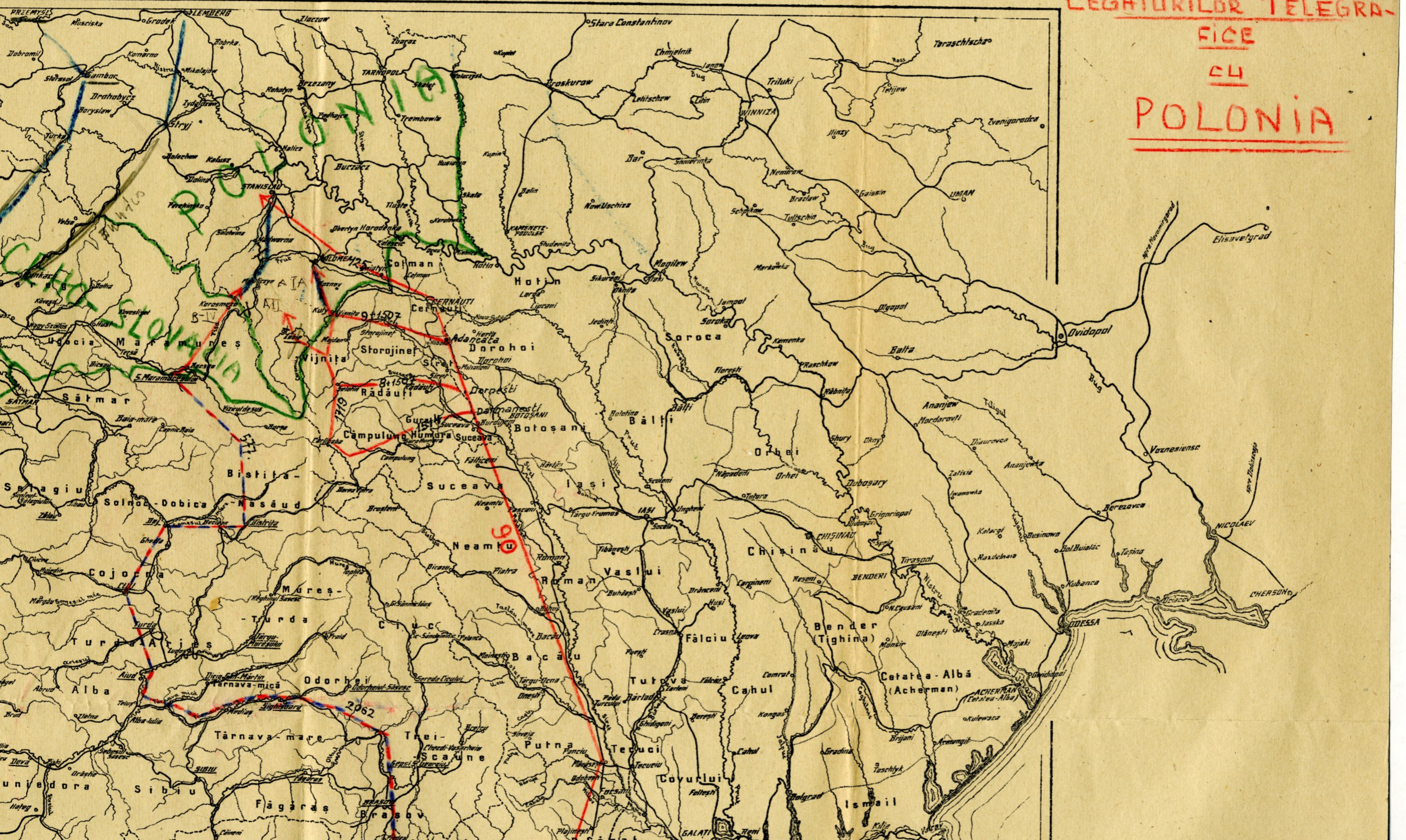
Skala 1: 1,000,000

2012 21.11.12

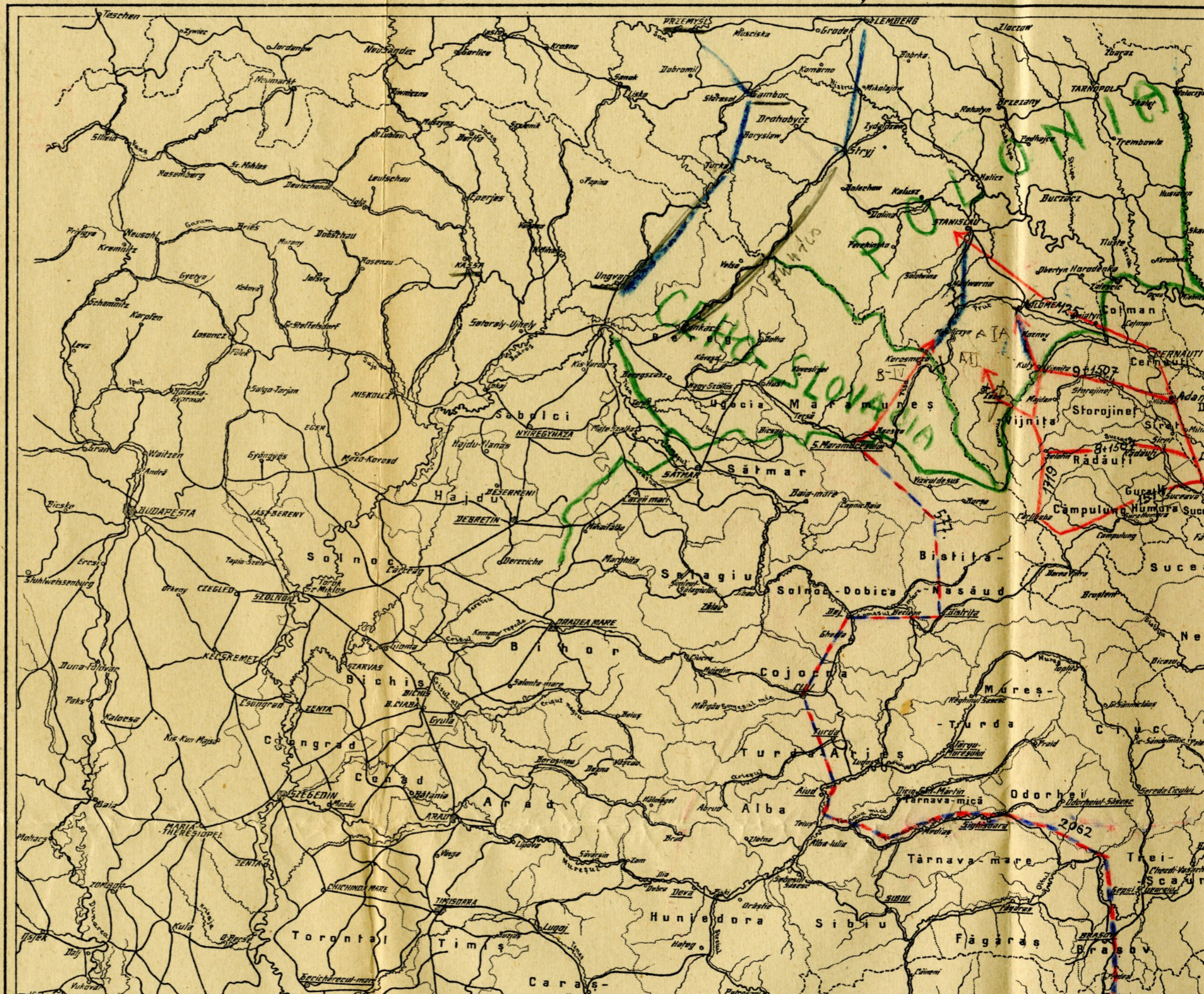
MÂNIA CU ȚINUTURILE REUNITE

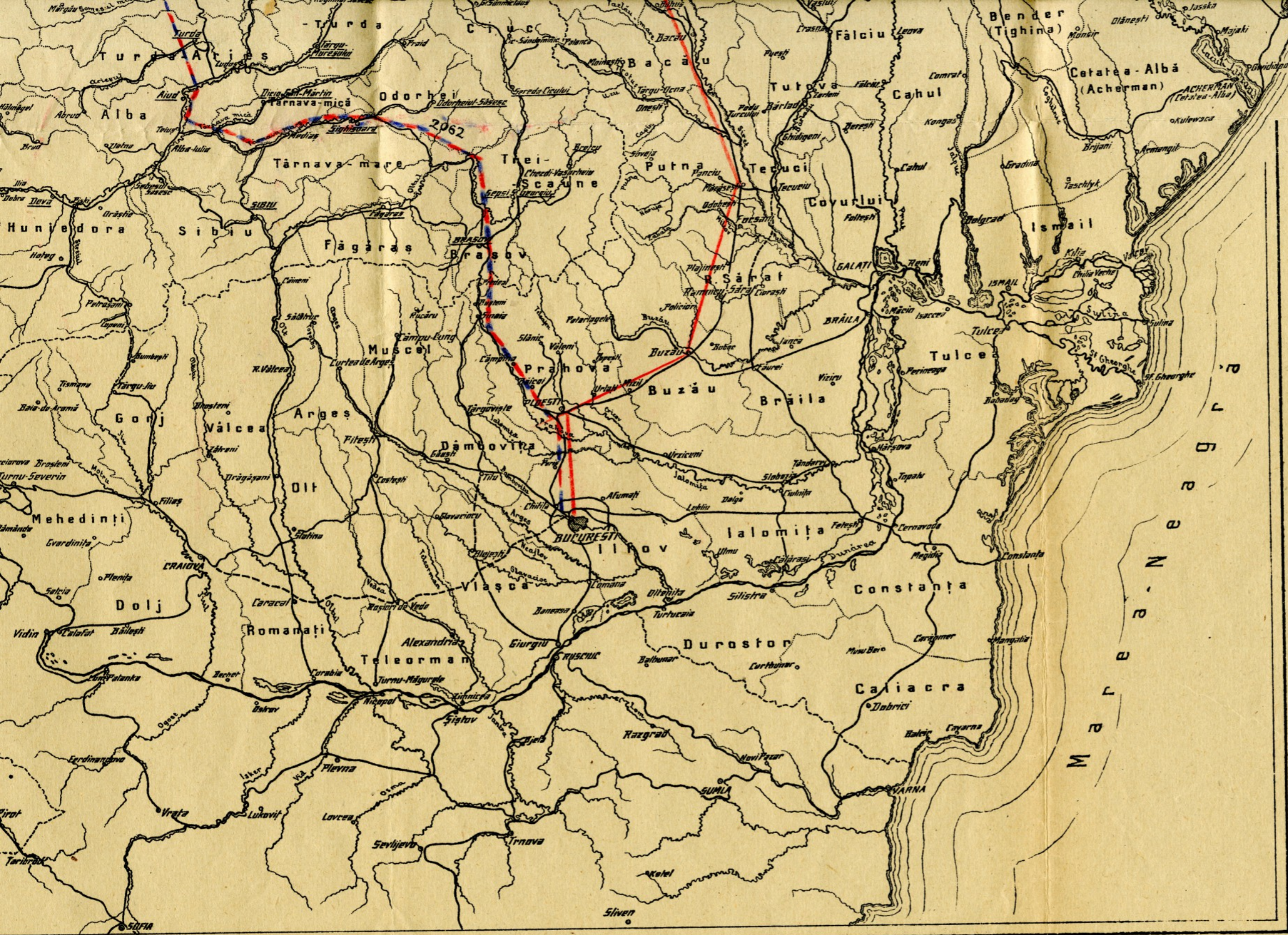
SCHEMA
LEGATURILOR TELEGRA-
FICE
CU
POLONIA

KO 1140

ROMÂNIA CU ȚINUTURILE REUNI

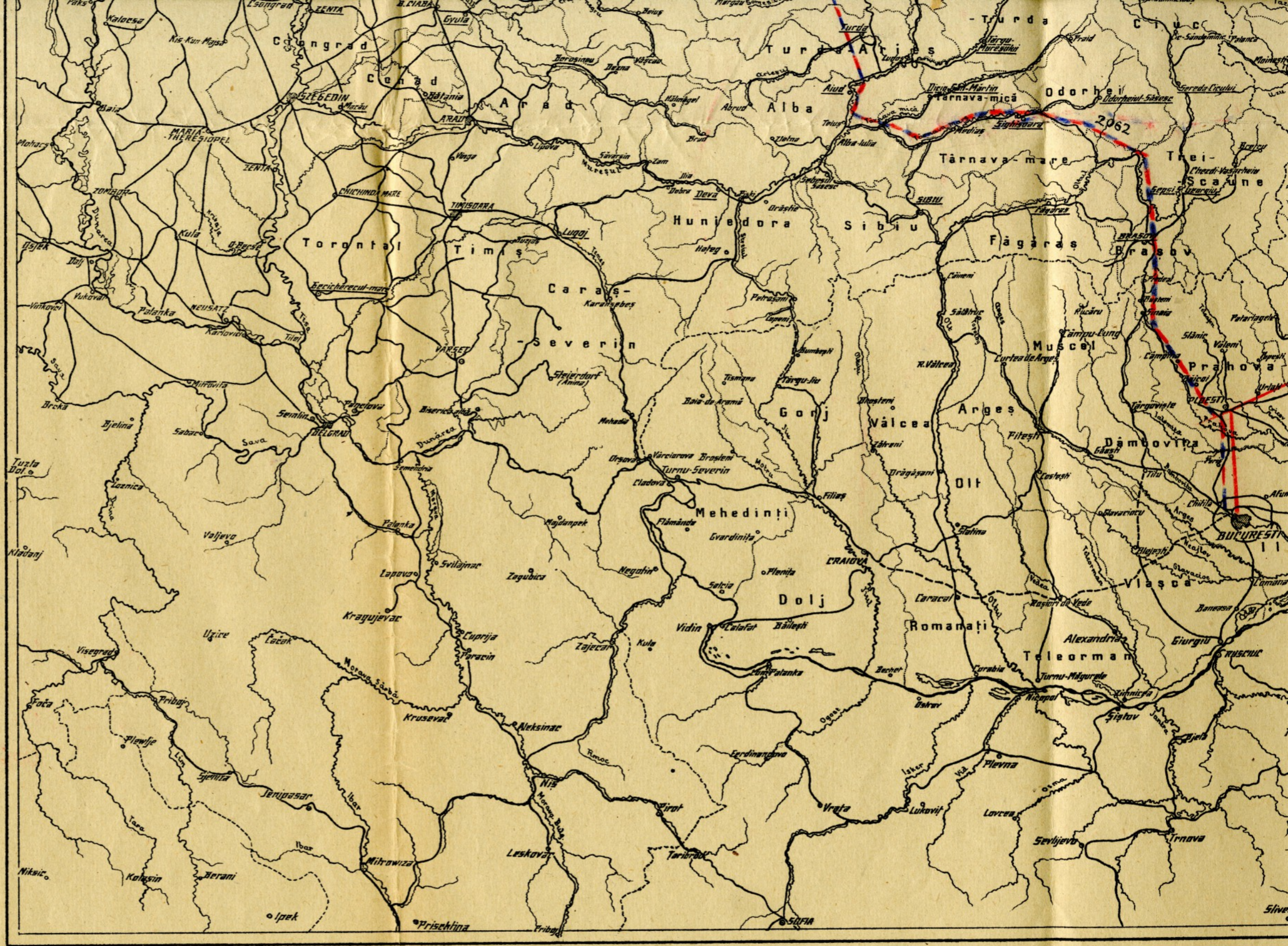

LEGENDA

- Fir telegrafic cu Polonia
- Fir comun pentru Ceho-Slovacia și Polonia

Scara 1:2.000.000

Scara 1:2.000.000

1/. Jedna komisja mieszana: po jednej podkomisji dla następujących specjalności:

Etapy.
Komunikacje (łączność).
Uzbrojenie i amunicja.
Wyżywienie i ekwipunek.

2/. Będzie powołana do życia w 5-ym dniu mobilizacji w Czerniowcach.

3/. Skład komisji:

a/ Kierownictwo: po jednym przewodniczącym od każdego państwa w szarży generała. Przewodnictwo całej komisji będzie alternatywne.

Podkomisja

b/ ~~Organ~~ etapowa: Jeden oficer Sztabu Generalnego - Pułkownik.

Jeden doradca prawny.

Jeden oficer intendenty dla wszelkich badań i statystyki.

Podkomisja

c/ ~~Organ~~ łączności: Jeden oficer Sztabu Gen. - Pułkownik.

2-ch oficerów specjalistów w transporcie - (Pik. i Major.)

Jeden oficer specjalista telegrafu iskrowego (Major).

Jeden specjalista od łączności telefonicznej i wszelkich innych środków łączności (Major).

Podkomisja

d/ ~~Organ~~ uzbrojenia i amunicji: Jeden oficer Sztabu Gen. dla spraw uzbrojenia i amunicji artyleryjskiej (Pułkownik).

Jeden oficer dla spraw uzbrojenia i amunicji dla piechoty (Major).

Jeden oficer dla trenów i wszelkich innych rodzajów zaopatrzenia. (Major).

Jeden oficer specjalista w sprawach prachu i wszelkich materiałów wybuchowych. (Major).

e/ ~~Organ~~ żywnościowe i ekwipunkowe: Jeden pułkownik-Intend. Jeden Pik.-intend.

4/. 2-ch oficerów polskich przy Naczelnym Dowództwie Rumunskim.

2-ch oficerów rumunskich przy Naczelnym Dowództwie Polskim.

~~Dowództwa~~ ~~KXXXXXX~~ ~~sasiadujących~~ wysła 2-ch oficerów.

Dowództwa Korpusów i dywizji, które mają swe oddziały na styku druch armji zaprzyjrzniionych wysła wzajemnie oficerów łącznikowych.

Należy wyznaczyć oddziały, które mają wykonać łączność w czasie pokoju, by dać im specjalne instrukcje w tym celu.

Biuro propagandy przy sekcji informacyjnej z przedstawicielami polskimi i rumunskimi z każdej strony.

Przedewszystkiem środki dla zapewnienia wszelkich sposobów łączności.

Linje telegraficzne prowadzące ku granicy Polski, podlegają zbadaniu, by zapewnić prawidłową łączność z Polską.

*Przebieg rozmowy z
innymi informacjami*

Łączność przez Czesno-Stowację; należy sprawdzić jakie prawa
da nam konwencja i czego należy jeszcze sądzić.

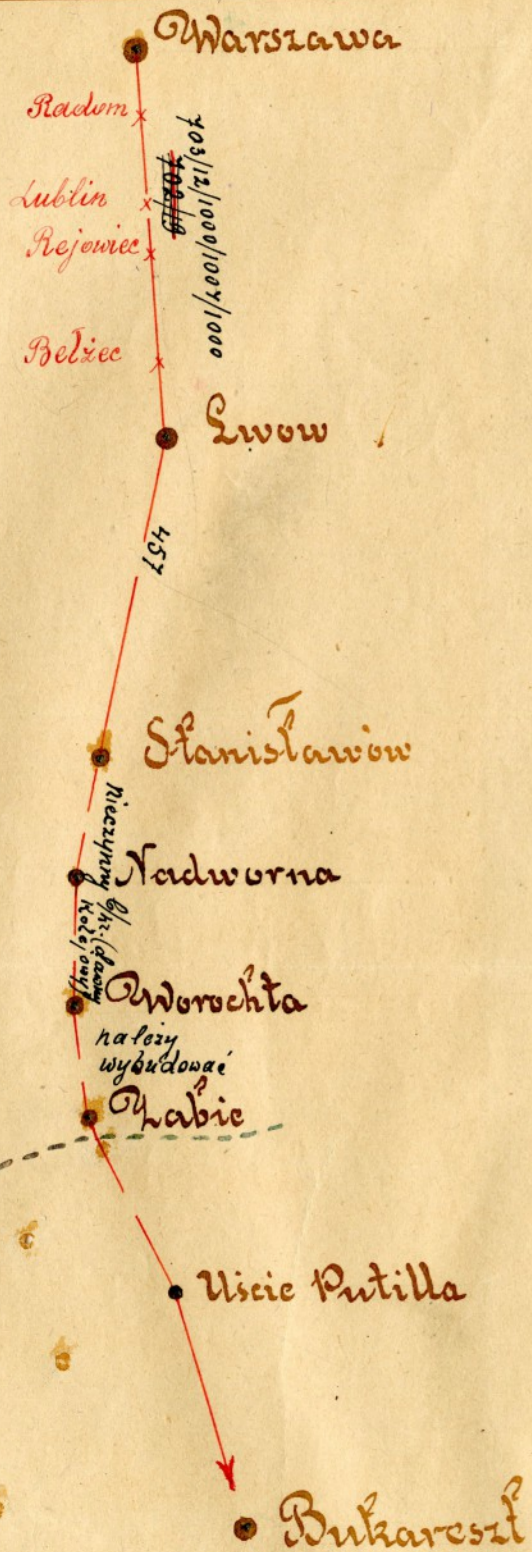
Używalność linii kolejowej czeskiej (Sejmar-Helmi-Kereszmes).

Ustalić formalności, by wojskowi przywiązani mogli przekra-
czać granice. (W zasadzie, oficerowie i technicy będą musia-
li posiadać wizy tych dowództw, przy których są przydzie-
leni. Na placówkach granicznych będą stworzone wspólne
biura dla kontroli.). -

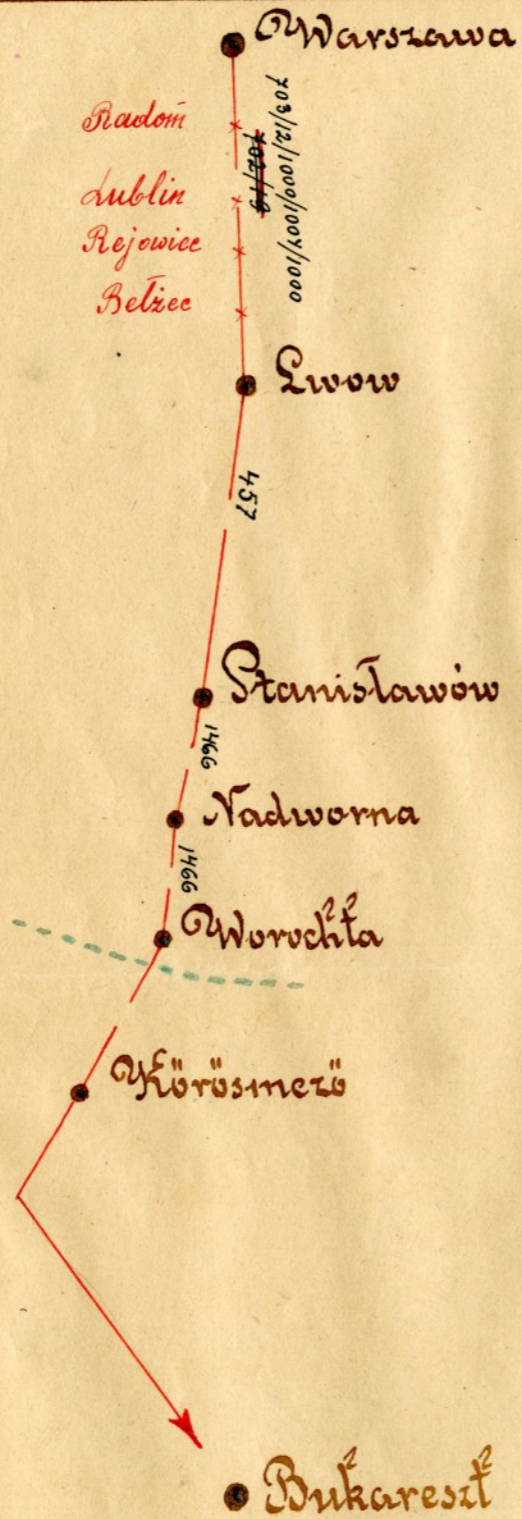
(Dla M.P.S.)

Chłapcznik do pisma № 10621 [i. Tel.] z dnia 5 [i. 1922 r.]

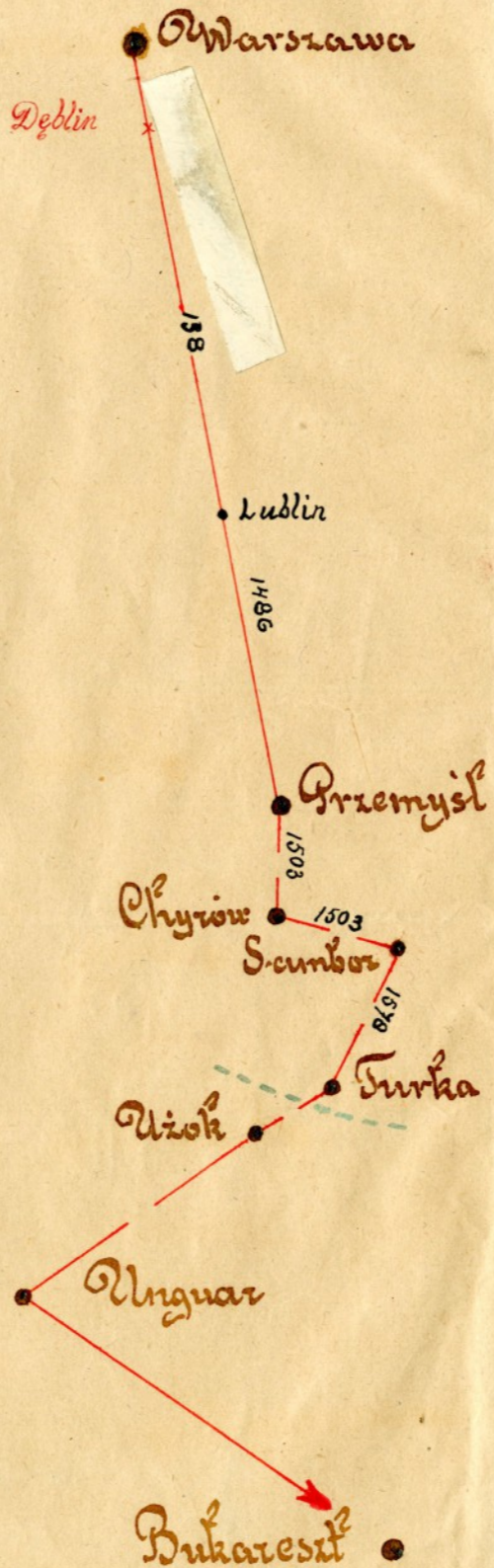
Wariant A^{II}

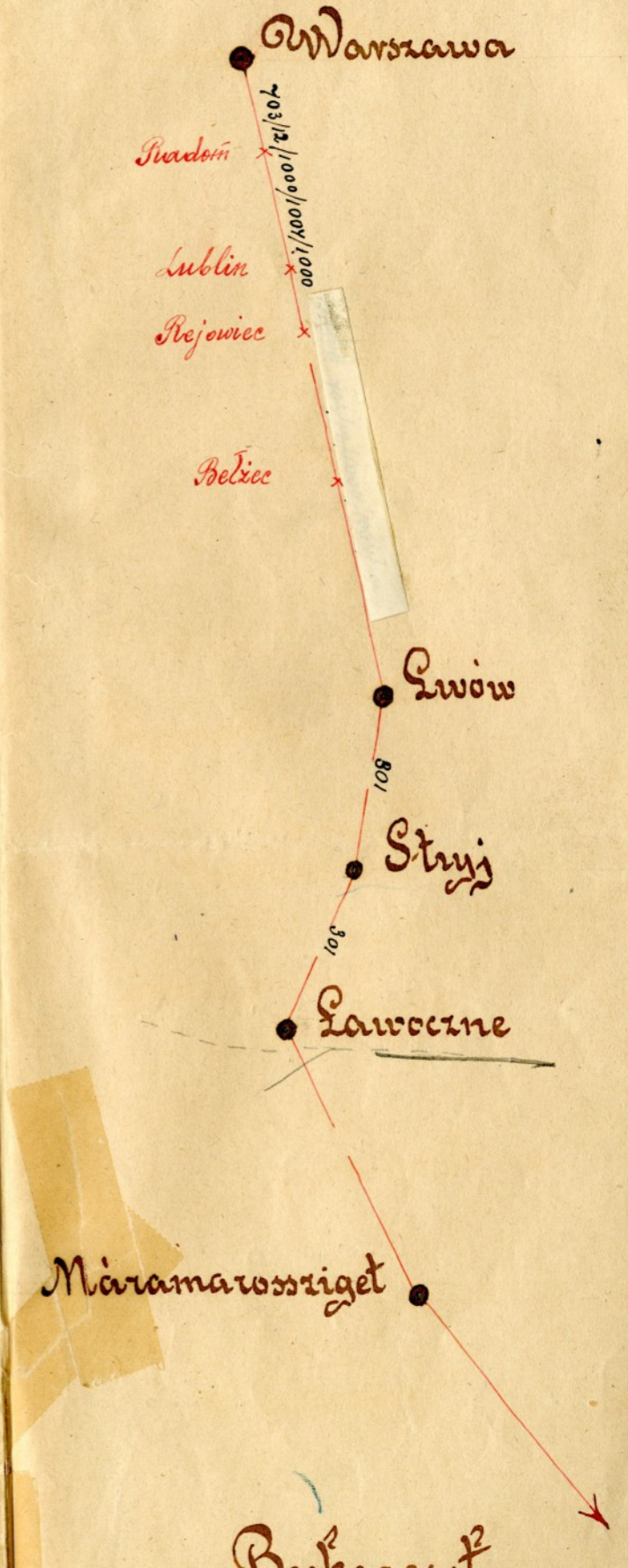
Wariant B^I

Wariant B^{II}

Wariant B^{III}

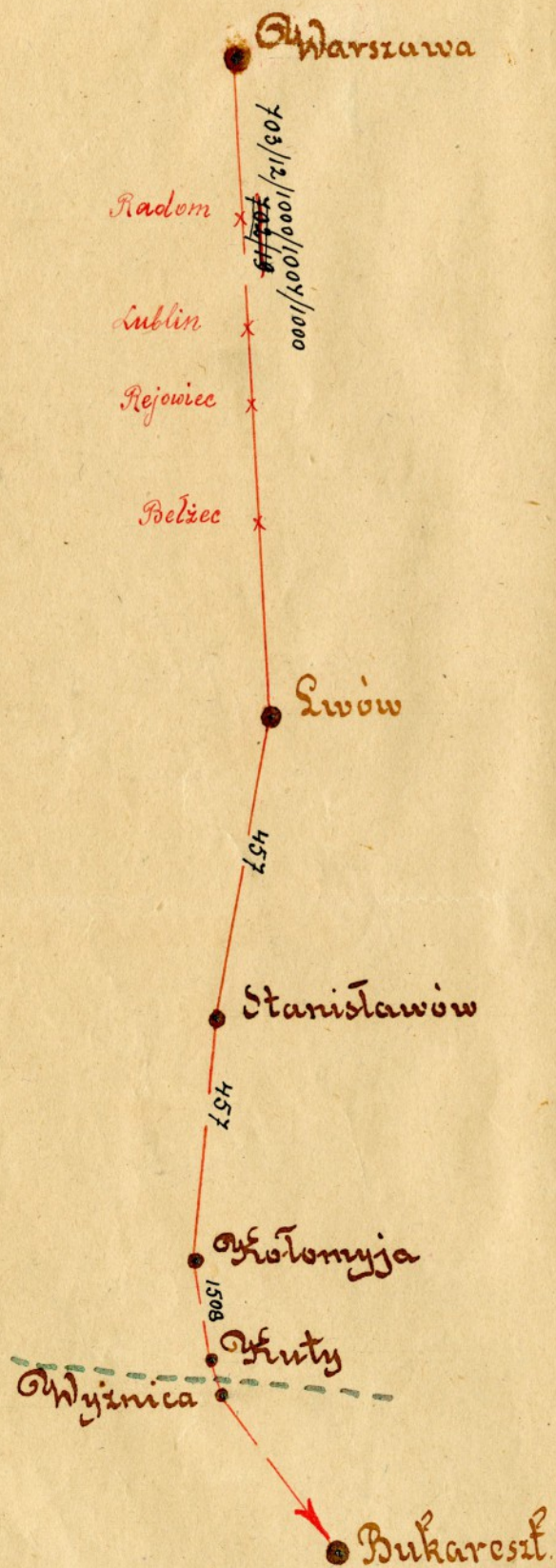

Wojsk. Kom. Telegr. i Telef.
przy Oddz. IV. Sztab. Gen.

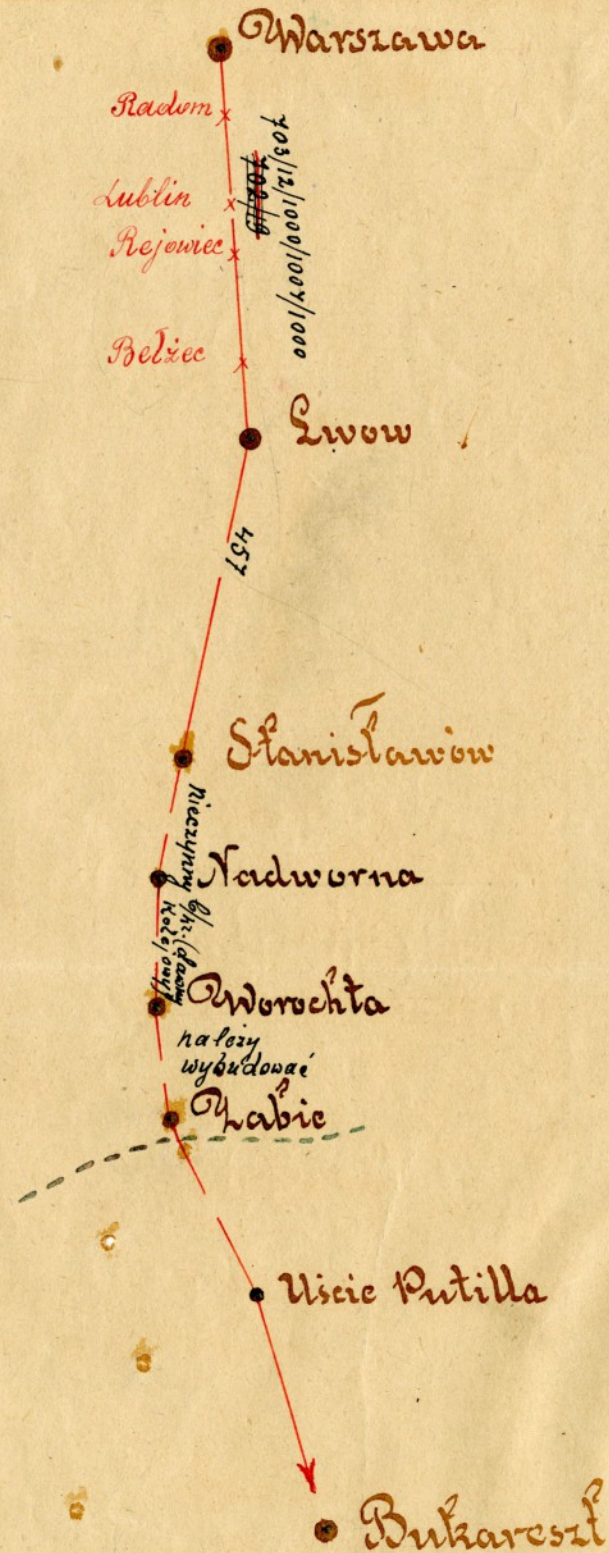
(Dla M.P.P.)

Chatacznik do pisma № 10621 [iv. Tel.]

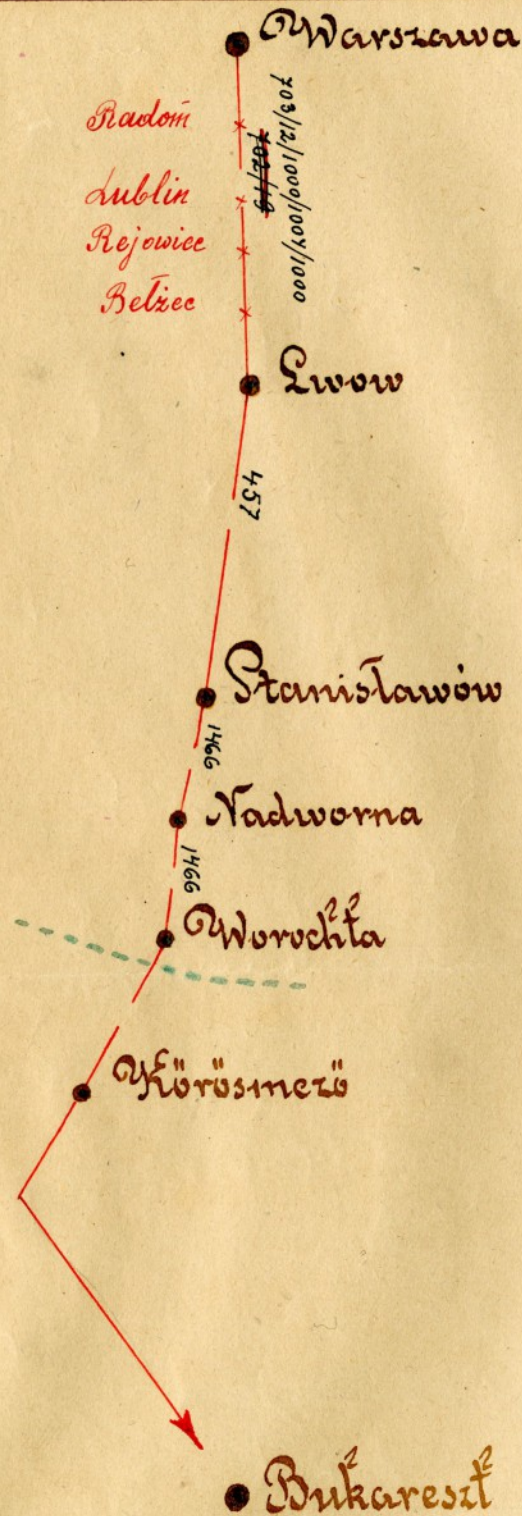
Wariant A^I

Wariant A^{II}

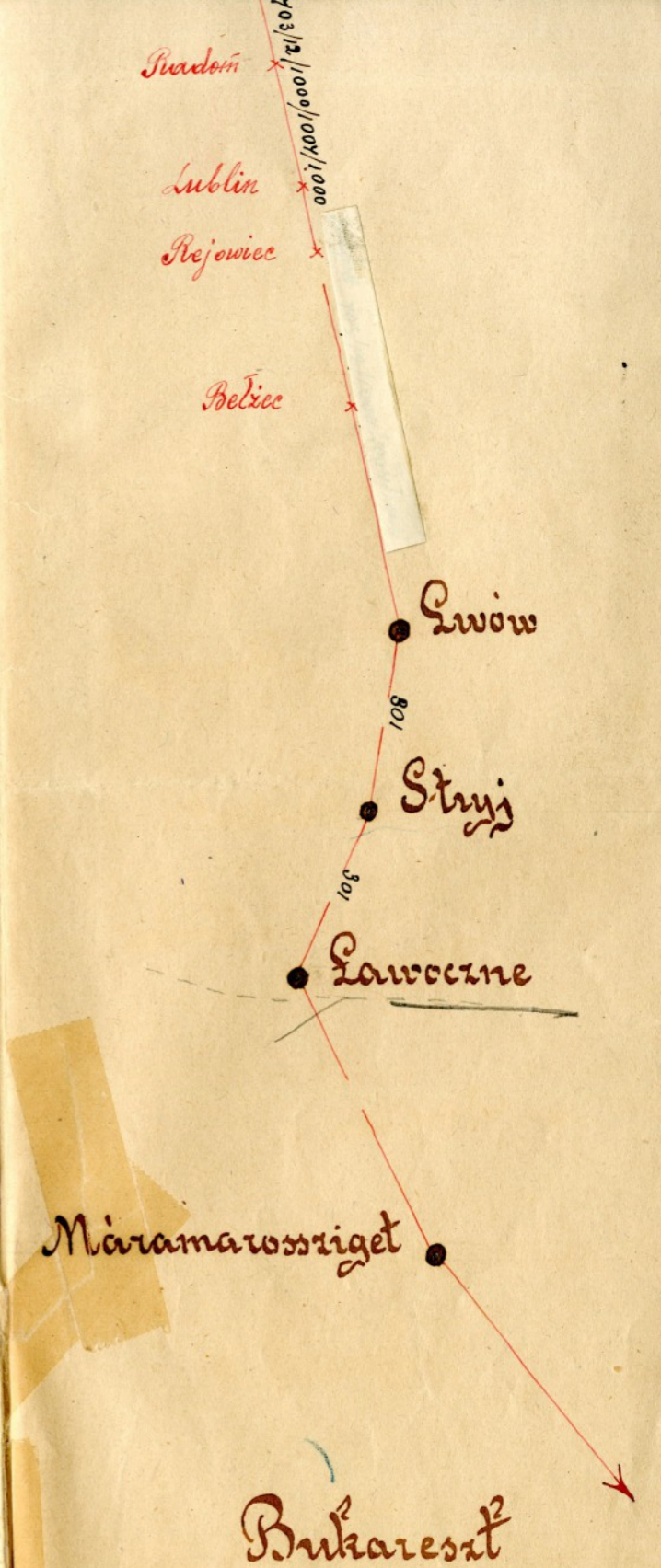
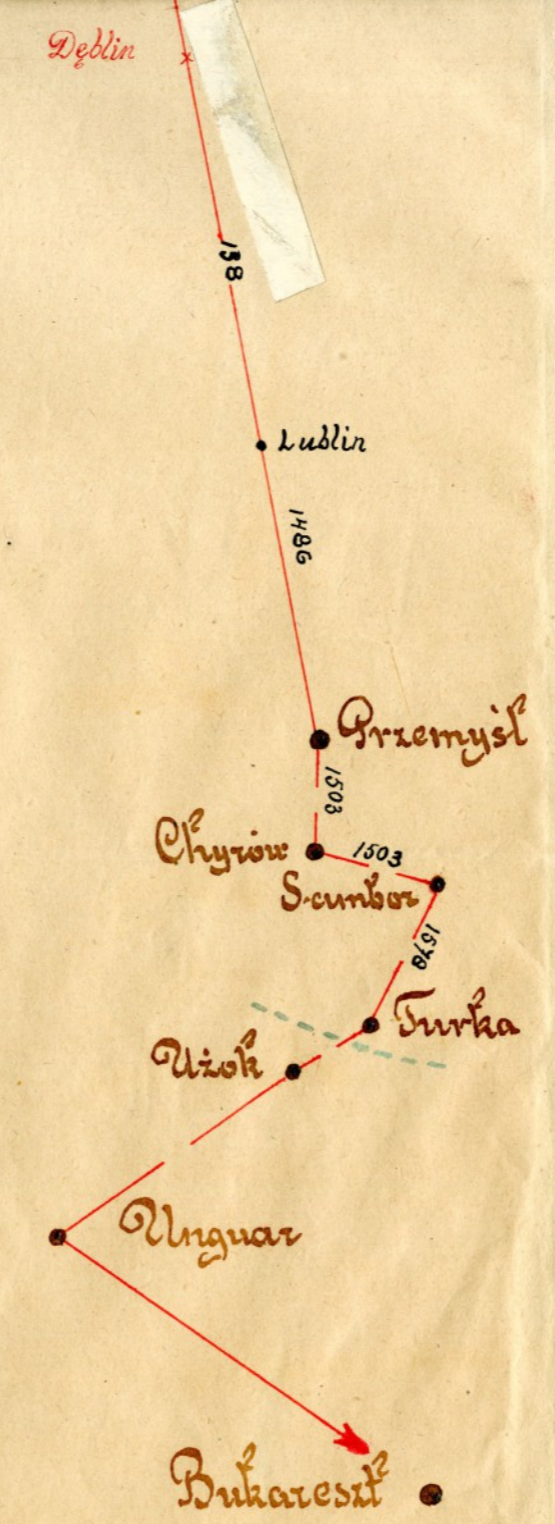
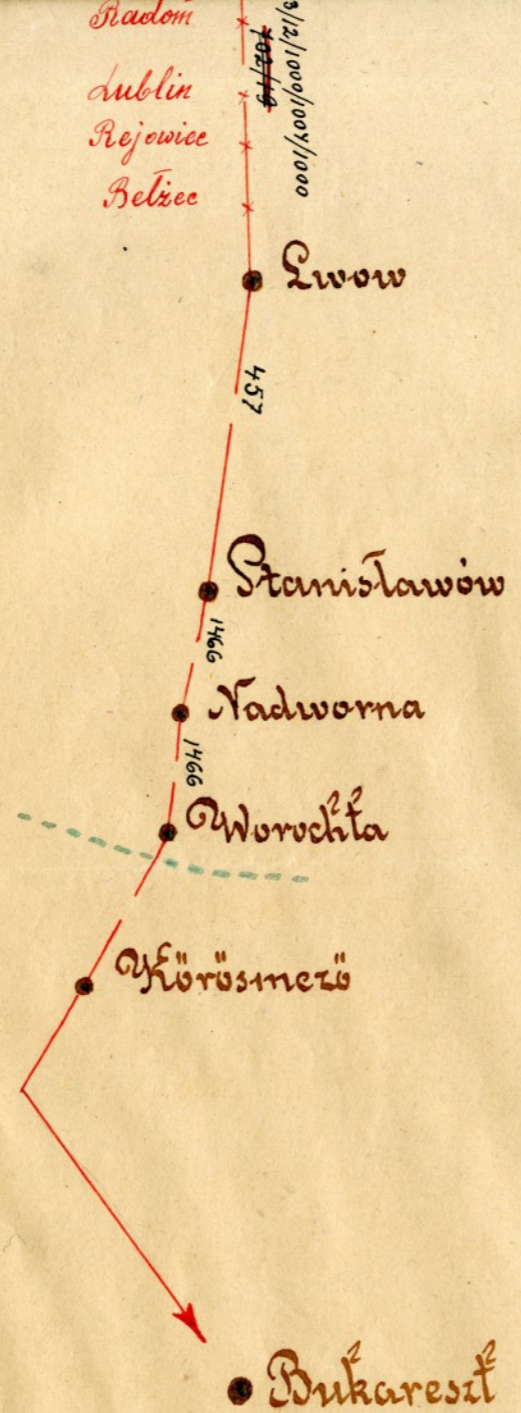
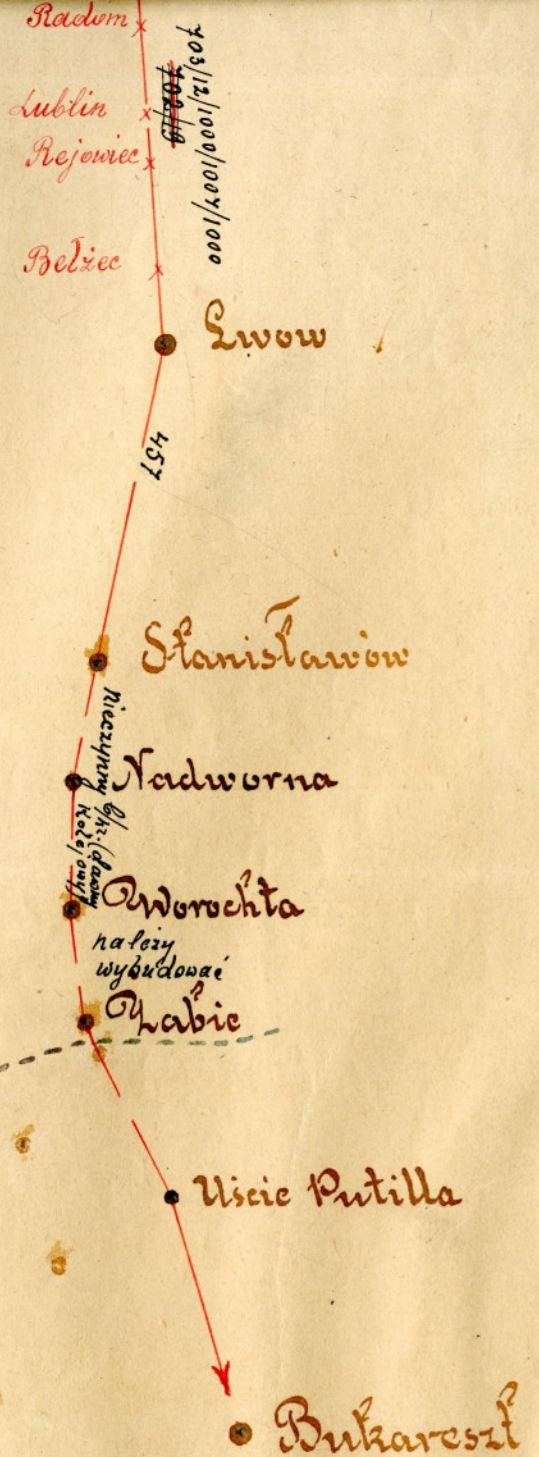
Wariant B^I

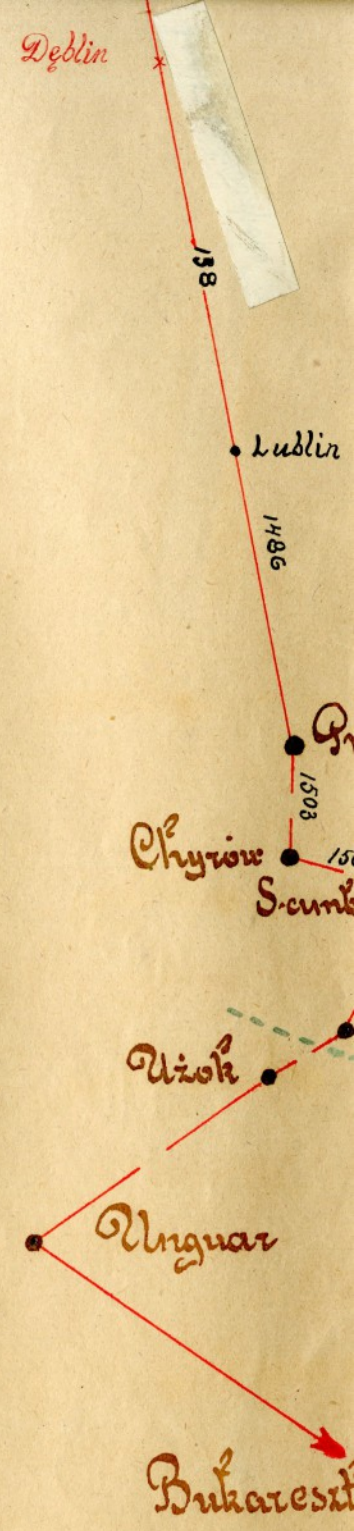
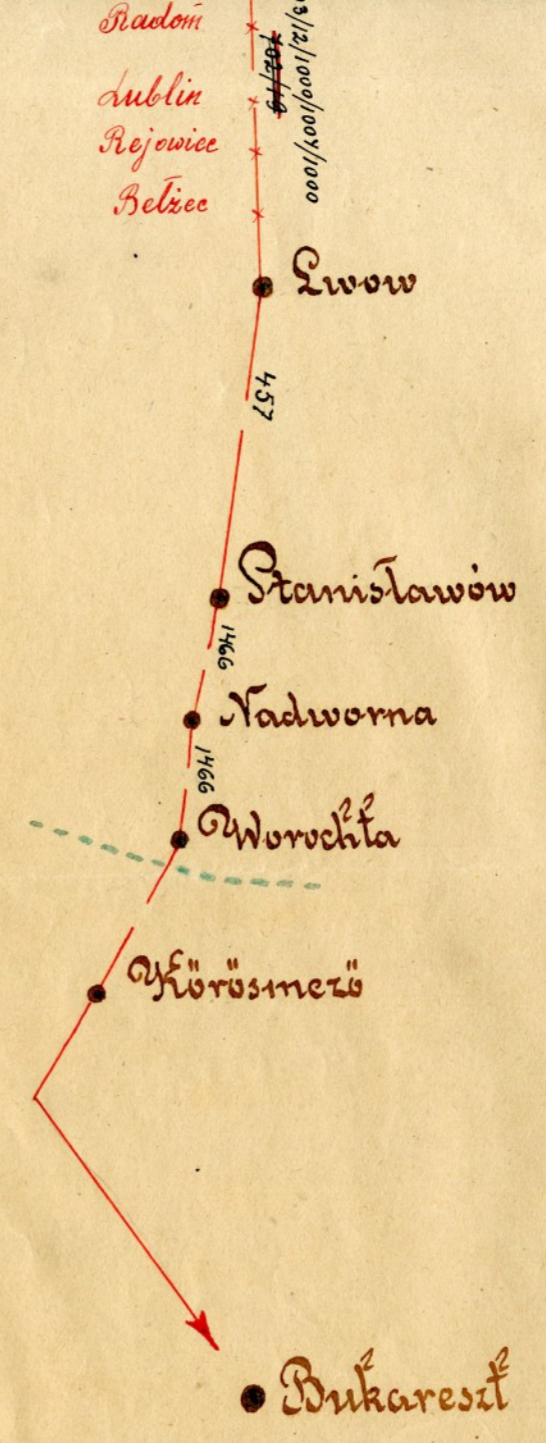
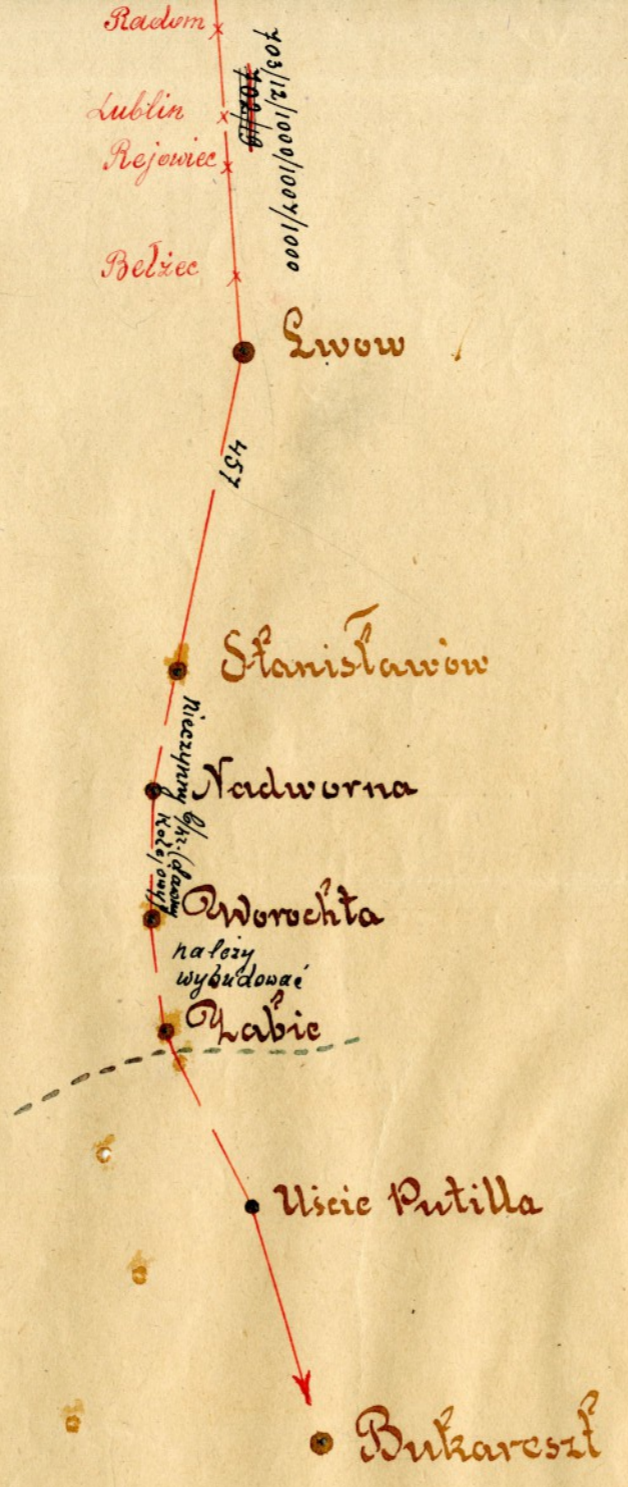
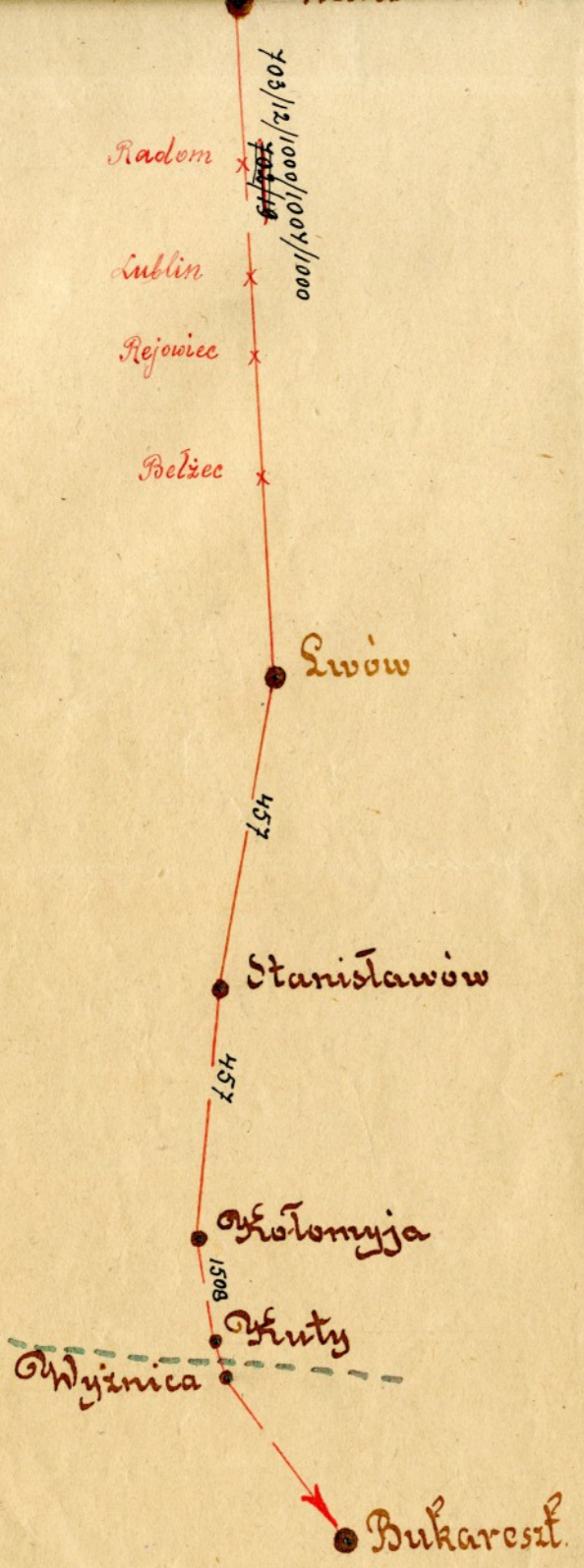

Wariant B^{II}

Deblin

INSTITUTE
ARCHIVES
New York

Ścisłe tajno!

Oddział III-a

Do

Nr 475/wa Pana Pułkownika p.4. sz. gen. Władysława-Dąbrowskiego

Bukareszt.

na raporty L.217 z dnia 11. III. i L.238/22 z dnia 21. III. 1920:

1/ Po uzyskaniu osobistej aprobaty Naczelnego Wodza przyjął do wiadomości zmiany, tj. przesunięcie na północ na południe położonej dywizji w składzie 1 brygady jazdy, jakie Pan Pułkownik uważał za konieczne wprowadzić do arkusza dylokacji własnej na skutek zawiadomienia z tem, że tak przerobiony arkusz przedłożył Pan Pułkownik przy najbliższym raporcie celem ostatecznego zatwierdzenia.

2/ Wytyczne, przyjęte w referacie majora Becka, o dotychczasowym ułożeniu ilości 3-pułkowych dywizji w miejsce 4-pułkowych, nietylko nie są zgodne z zasadami wojennymi, ale i nie są wykonalne, gdyż w rzeczywistości 22 4-pułkowych dywizji na 30 - 3-pułkowych, dokonane w arkuszu ułożenia, nie uwzględniają zwiększenia siły, którą należy posiadać. Jest wykaz, iż w czasie zawarcia konwencji. Konwencja wyraża ze strony Polakiej stwierdzenie 14 dywizji 4-pułkowych "lub więcej odpowiednio", nie mówi zaś nic o proporcji tych sił do siły całej armii. Punkt widzenia Pana Pułkownika byłby zatem zupełnie niepoprawny; powyższe kwestje uważam za ostatecznie uzgodnione i w imieniu Szefa Biura skieruję do Pana.

3/ W sprawie zwolnienia siłku zaprz. żołnierzy ob. armji należy przedstawić następujące zapewnienia dowództwa polskiego:

Chcąc zadośćuczynić żądaniom armji rumuńskiej, zobowiązując się, dowództwo polskie do zamianowania siłami polskimi jednej dywizji piechoty, która sformułaby w całości w Brzeżanach-Hallier. Zadanie faktycznego zapewnienia siłku wymagałoby tej dywizji, przyczem zwracam uwagę, że im większą rolę się sformułaby na czele Armii Rumuńskiej, i z nią granicami, częścią Zachodniej Mołdawii, tym większą rolę dywizji posiadałoby i to zadanie faktyczne.

Na żądanie armji rumuńskiej przesunąć w kierunku...

porozumieniu i jednemu z nich w sprawie...
polskie...
kolejowe...
wojsk...
niech...
niech...
niech...

Następujące porządkowe...
dorożki...
ski-(120...)-
jeżdż - z tem...
żej...

4/ Przejmując do wiadomości...
kółkach konferencji...
na miejsce 14...
w sprawie p.2/ i 3/...

5/ Do przemyśleń...
nie z § 8...

a) zgodzić się...
Naczelnych...
komandery...
oficerów...
na...
w...

b) zgodzić się...
nie...
na...
w...

Pierwsze miejsce zabrano tej komisji - Czerniowce.

Temat zgromadzenia: od 5-ego dnia mobilizacji.

Skład delegacji: rumuński: według uznania i w miarę możliwości.

Etat polski: komisji: jeden przewodniczący, jeden członek.

Jeden wyłazy officer sztabu generalnego z jednym podporucznikiem do sprawy oddziału IV-ego;

Jeden komisarz (office) katechety z komisją: Stanisławowa do sprawy komunikacji;

Jeden officer wojsk łączności,

przebiegał pomocniczy z podofic. i szereg.

Przewodniczącym komisji - alternatywna. Eventualnie dalsze rozbudowanie komisji: według możliwości i w miarę możliwości porozumienia się.

c) oficerowie łączności: odpowiednio do numeracji (referat i j. B. Beck) należało ustalić jakie i kiedy na 24 dni wyjazd oficerowie łączności. Dowódca polski oczekiwał odpowiedniego nauczyciela i w miarę możliwości oficerów łączności:

- do dorobku armii w Lwowie (3-ci dzień rob.)
- do dorobku węg. jazdy w Czortkowie (5-ty dzień rob.)
- do dorobku węg. jazdy w Dorohowcach (3-ci dzień rob.)
- do dorobku dworców: Kaleszanka, Korobczka, Sniatyn - w zależności w 3-im dniu od 5. Dywizji katechety: Stanisławowa (w Jankowcu).

Apelacja Kolejarzy).

a) sprawy łączności: sztabu rumuński i polski przez swego oficerów wojskowych z Komendą z pomocą i urzędniczo z Komendą dywizyjną, z Polakami i Rumunami najstarszych i najnowszych:

wariant A - I: Koleszanka-Kuty-Mińce-Chilboka,

wariant A - II: Stanisławów-Korochta-Gała-Uście Putyla-Dorohowca (Radkaiwa)

wariant A - III: Stanisławów-Korochta-Gała-Uście Putyla-Dorohowca

wariant B - IV: Stanisławów-Korochta-Korosmező - arraroz Sniatyn

Za względu na stron istniejących linii dywizyjnych oraz na trudności zbudowania i utrzymania połączenia między terenami wariantów dorobku

polskie przychyliła się do urzeczywistnienia proponowanego wariantu A-I i E-IV, uzupełniając go dodatkowym wariantem, a mianowicie linie Przemysł-Sambor-Starki.

Podkreśl w dwóch ostatnich wariantach rozchodzi się o przebieg linii przez Czecho-Słowację, zachce Pan Pułkownik wpłynąć na sztab rumuński, by tenże zachciał się porozumieć ze sztabem czecho-słowackim i prosić go, aby upewnioność swego ataku polskiego w Zarządzie do porozumienia się ze sztabem czereserskim polskim.

Powyższej wyliczonej linie łączności na terenie Polak już istnieje, nie może więc być w czasie konfliktu zbrojnego narażona na budowę, lecz jedynie kontrolowana. Proszono Ministerstwo Poczt i Telegrafów by już obecnie zachciało przystąpić do tej kontroli. Poniżej podano kilka trudów przewidzianych doręcztwa polskie następujące inne środki łączności:

1) radiotelegraf między kwatarami głównymi obu państw i awisującymi stacjami w polu;

2) łączność kurjerami kolejowymi, przeważnie doręcztwa polskie wysyłałoby swych kurjerów do komandji mieszanej w Czerniowcach i oczekiwałoby kurjerów rumuńskich w doręcztwie miasta Kołomyja. W razie rozwoju operacji mającego przekazania poczty byłyby specjalnie uzgodnione.

3) łączność samochodowa na zasadach punktu 2), przeważnie doręcztwa polskie dostarczałyby dojazd z Kołomyji do Czerniowiec, a doręcztwa rumuńskie - z Czerniowiec do Kołomyji. Ta poczta samochodowa winna być uruchomiona w dniu 7-ym mobilizacji.

e) przejazd osób przewożących odprawy listowe na podstawie w danej chwili obowiązujących przepisów (dokumentów) na Kasztel skarbu państwa, do którego należy podróżować (przejazd kredytowany).

Wjazd do Polski wojskowych rumuńskich odbywać się może na podstawie biletów bezrozowych, które mogą wydawać jako uzupełnienie dokumentów rumuńskich:

- upewnomocony generał polski w Kasztel. Dziale rumuńskim,

- polski szef mieszanej komisji w Czerniowcach,
  - polscy oficerowie łącznikowi przy granicznych dowództwach dworców rumuńskich,
  - inni polscy oficerowie łącznikowi w dowództwach rumuńskich.
- Finansowe realizacje kredytowanych przejazdów winno realizować według specjalnych umów.

Sposób analitycznego wjazdu wojskowych polaków do Rumunii miał być przez Pana Pułkownika ustalony.

Prace projektowanych biur kontrolnych zostały być dowódców stacji granicznych oraz współudział oficerów łącznikowych w dalszym podjęciu.

f) w sprawie dotychczasowego transportu przez Czecho-Słowację otrzymał Pan Pułkownik oddzielny odwołanie.

g) Pożądane wiadomości o rozmiarach fabrykacji broni i o stacjach kolejowych szef biura generalnego polskiego otrzymał Pan Pułkownik oddzielnie.

h) Mimo, że uważam za bardzo korzystne udanie się do Rumunii, że w kazaniu było w przewidywaniu wzajemnej pracy wzajemne poznanie miejscowych stajówek, co narzuca, że bez względu na finansowych możliwości odkomunikowania w ośrodku nierynkowym.

Szef Sztabu Generalnego W.P.

J. J. J.
General-Foruznik.